

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ГЛОБАЛЬНІ СВІТОВІ ІНДЕКСИ

У статті досліджено стан розвитку України за інноваційною складовою згідно з світовими показниками розвитку. Проаналізовано місце України в глобальних світових індексах (рейтингах) у сфері інноваційної діяльності за глобальним індексом інновацій, глобальним індексом конкурентоспроможності та індексом інноваційної ефективності.

Ключові слова: науково-технічна діяльність, інноваційна діяльність, світові індекси, рейтинг, глобальному індексі інновацій, глобальному індексі конкурентоспроможності, індекс інноваційної ефективності.

The paper examines the state of development of Ukraine with reference to the innovation component in accordance with the global indicators of development. Ukraine's position in the global indexes (ratings) in the sphere of innovations with reference to the global innovation index, global competitiveness index and index of innovative efficiency is analyzed.

Keywords: scientific and technical work, innovative activities, global indexes, rating, global innovation index, global competitiveness index, index of innovative efficiency.

Протягом останніх десятиліть світова економіка, насамперед, розвинутих країн, увійшла у період радикальної структурної трансформації, пов'язаної з суттєвим зростанням ролі наукомістких, високотехнологічних виробництв, розвиток яких визначається головним чином інтенсивним використанням знань і широким упровадженням інновацій у різні сфери економічного та суспільного життя. Формується так звана економіка, що ґрунтується на знаннях. Потреба в інноваціях і розвитку науково-технічної діяльності є надзвичайно актуальним інструментом щодо розвитку технологічного суспільства. Особливо важливим це є для відновлення економіки України. Адже впровадження інноваційних технологій та їх трансфер можуть суттєво змінити життя людства.

Проведення системного аналізу інноваційної діяльності наукових установ, відомств, підприємств, організацій, навчальних закладів освіти, звичайно ж, сприятиме:

- трансферу інноваційних технологій не тільки в межах держави;
- пошуку подальших інноваційних ідей;
- пошуку новітніх напрямів та шляхів інноваційної та науково-технічної діяльності;
- виробленню ефективної наукової та інноваційної політики держави;
- схваленню Стратегії розвитку сфери інноваційної та науково-технічної діяльності [1]. Як свідчить аналітична довідка «Про стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році», що складена за міжнародними індексами, «спостерігається позитивна динаміка цих показників ... свідчить про ефективність роботи всієї науково-технічної та інноваційної системи України» [1].

Підсумки інвестиційного та інноваційного розвитку України в останні роки засвідчують підвищення ролі цілеспрямованої державної політики, орієнтованої на підтримку цілісності інноваційного процесу – від наукової розробки до інвестування масового виробництва. Це сприяло покращенню місця України у Глобальному індексі інновацій (ГІ), (*Global Innovation Index*) і Глобальному індексі конкурентоспроможності (ГІК), (*Global Competitiveness Index*).

Провідні позиції ГІ у 2018 р. займають Швейцарія, Нідерланди, Швеція, Велика Британія, Сінгапур та США, що входять до шестірки лідерів. Україна ж у 2018 р. в порівнянні з 2017 р. піднялася на 7 позицій та посіла 43 місце серед 126 країн світу. Випереджають Україну – Естонія (24), Польща (39). Україна ж випереджає – РФ (46 – зменшення позиції на 1 сходинку), Молдову (48), Грузія (59 – показник знизився на 9 позицій), Казахстан (74 – зменшення на 4 позиції), Білорусь (86) [2, 3].

Провідні позиції ГІ у 2018 р. займають Швейцарія, Нідерланди, Швеція, Велика Британія, Сінгапур та США, що входять до шестірки лідерів. Україна ж у 2018 р. в порівнянні з 2017 р. піднялася на 7 позицій та посіла 43 місце серед 126 країн світу. Випереджають Україну – Естонія (24), Польща (39). Україна ж випереджає – РФ (46 – зменшення позиції на 1 сходинку), Молдову (48), Грузія (59 – показник знизився на 9 позицій), Казахстан (74 – зменшення на 4 позиції), Білорусь (86) [2, 3].

За показником «Індекс інноваційної ефективності» (*Index of innovative efficiency*) - (ІЕ) Україна у 2018 р. піднялася в порівнянні з 2017 р. на 6 позицій вгору і посіла 5 місце. З 2010 р. в Україні за цим показником спостерігається ефективне зростання, а саме 2010 р. – 54; 2012 – 14; 2014 – 14; 2015 – 15; 2016 – 12; 2017 – 11, що свідчить про створення сприятливих умов для інноваційної результативності в державі. За ІЕ Україна у 2018 р. обігнала на 72 позиції РФ, на 106 – Казахстан; на 17 – США; на 3 – Польщу; на 39 – Японію, а в той же час попереду – Китай на 2 позиції; Швейцарія на – 4; Люксембург на 3 кроки [5].

У 2018 р. за під індексом «людський капітал і дослідження» Україна опустилася на 2 пункти нижче, ніж у 2017 р., що стало можливим завдяки суттєвого скорочення державних витрат на освіту та наукові дослідження.

У той же час підіндекс «знання й результати наукових досліджень» України на 27-му місці в

рейтингу серед 126 країн світу.

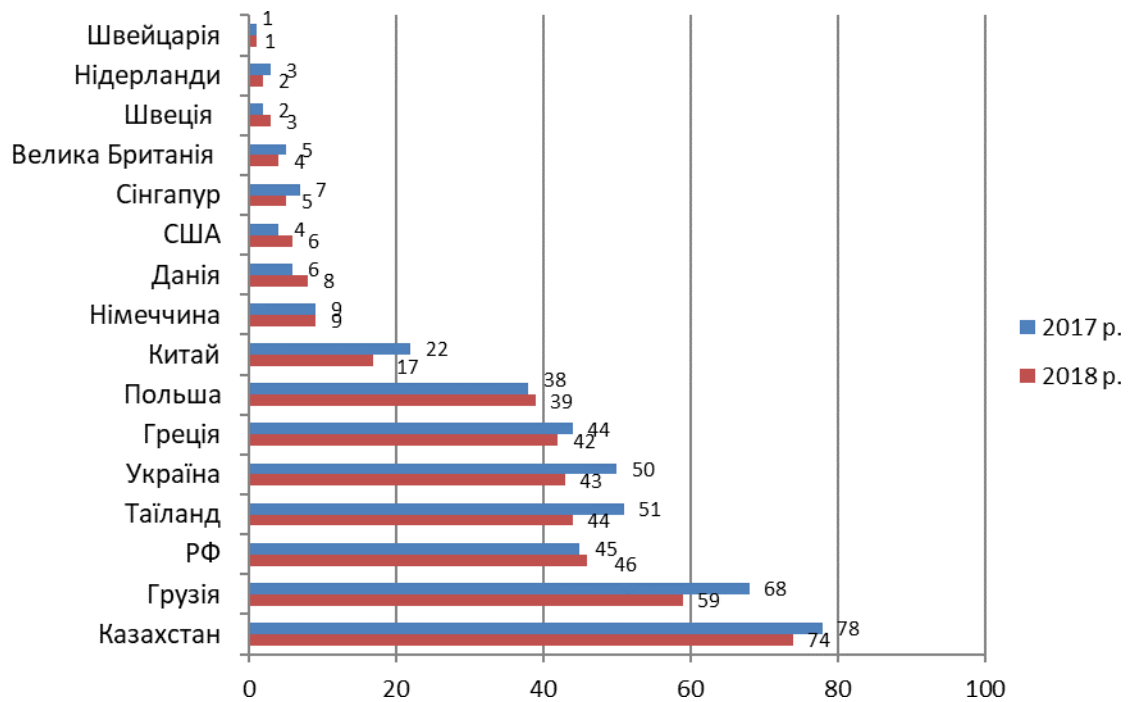

Рис. 1 Динаміка ГП по країнах за 2017–2018 рр. [2, 3].

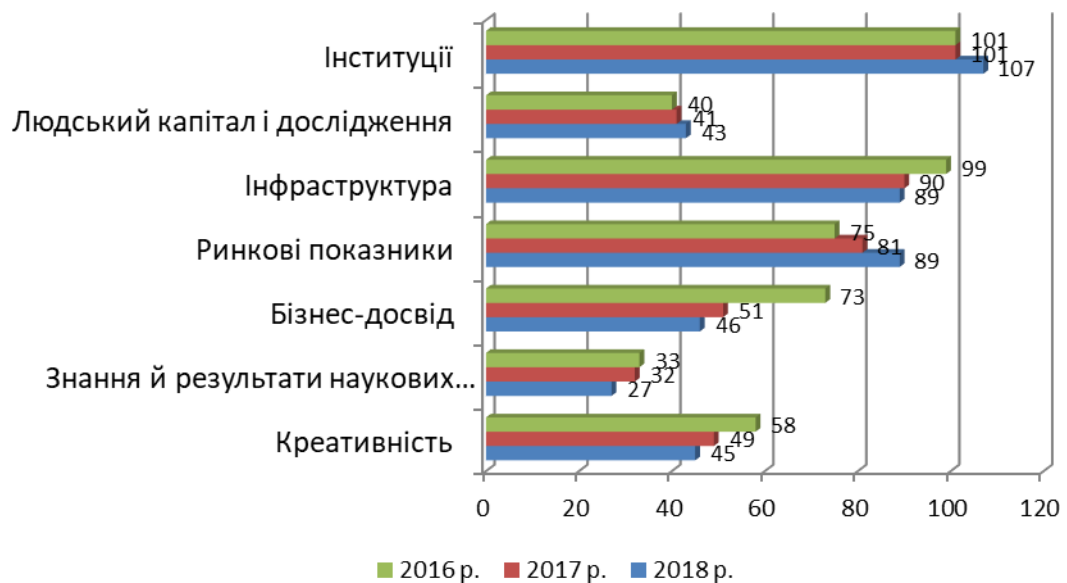

Рис. 2 Динаміка підіндексів ГП для України за 2016–2018 рр. [2, 3, 4].

Динаміка рейтингу країн за Індексом інноваційної ефективності за 2010–2018 рр. [5].

Таблиця 1

Країна	Рейтинг за Індексом інноваційної ефективності						
	2010	2012	2014	2015	2016	2017	2018
Україна	54	14	14	15	12	11	5
РФ	30	43	49	60	69	75	77
Казахстан	77	131	118	124	108	116	111
Китай	14	1	2	6	7	3	3
США	63	70	57	33	25	21	22
Німеччина	56	11	19	13	9	7	9
Польща	85	80	76	93	66	48	42
Індія	101	2	31	31	63	53	49
Японія	18	88	88	78	65	49	44
Швейцарія	15	5	6	2	5	2	1

Люксембург	5	8	9	3	1	1	2
------------	---	---	---	---	---	---	---

Так, ГІК є на сьогодні найбільш комплексним вимірювачем конкурентоспроможності країн, що узагальнює експертні оцінки більш ніж 1300 незалежних експертів з різних країн і сфер діяльності та дані офіційної статистики країн світу.

За останніми рейтингом 2018 р. за індексом ГІК Молдова посіла 88-е місце, а Україна знаходиться на 83 місці серед 140 країн світу, втративши 2 позиції у порівнянні з 2017 р., але має досить високі підіндекси: розмір ринку – 47; навички – 46; інфраструктура – 57; інноваційна спроможність – 58. Проте низькими є підіндекси «макроекономічна стабільність» – 131; «фінансова система» – 117; «інституції» – 107, що і є занадто проблемним [6]. Цей рейтинг у 2018 р. очолює США, Сінгапур, Німеччина, Швейцарія, Велика Британія, Франція, Китай. Україна має нижче рейтингу за рейтингом ГІК ніж Польща – 37-е місце, Словаччина – 41-е, РФ – 43-е, Угорщина – 48-е, Румунія – 52-е.

Значному підвищенню ГІК в Україні сприятиме *щодо*:

– *інституцій*: боротьба з організованою злочинністю; збільшення соціального капіталу; запровадження ефективного законодавства; захист прав інтелектуальної власності; підняття стандартів аудиту та звітності; незалежність судової системи; орієнтація уряду на майбутнє;

– *фінансової системи*: безнадійність позик; надійність банків; фінансування малих і середніх підприємств;

– *макроекономічної стабільності*: інфляція; динаміка боргу [6].

Рейтинг України за під індексом «інноваційна спроможність» у доповіді 2018 р. відповідає 58 місцю, а за під індексом «впровадження ІКТ» – 77.

Підіндекс «інноваційна спроможність» може бути покращено за умови подальшого розвитку та покращення стану в Україні таких показників як: заявка на торгові марки; вимогливість покупців; якість дослідних інституцій; витрати на дослідження і розробки; патентні заявки; наукові публікації Н індексу; співпраці з багатьма зацікавленими сторонами; міжнародні спільні винаходи; стан розвитку кластерів; різноманітність робочої сили.

Підіндекс «впровадження ІКТ» може бути поліпшено за умови таких показників як: інтернет користувачі; підписка на оптоволоконний інтернет; підписка на ширококутний інтернет; мобільні ширококутні підписки; мобільно-стільникові телефони [6].

Казахстан та РФ випереджають Україну по показникам конкурентоспроможності, посідаючи відповідно 51 і 67 місця у загальному рейтингу.

За даними останнього Всесвітнього економічного форуму в Звіті про глобальну конкурентоспроможність 2017–2018 рр., Україна посіла 81 місце серед 137 досліджуваних країн, піднявшись на 8-м позицій проти 2012–2013 рр. (73 – серед 144 країн світу).

Так внаслідок економічних та політичних негараздів Україна втратила 16 позицій за 2009–2010 рр. Але уже починаючи з 2011 року стан економіки країни покращився, що дало змогу піднятися в рейтингу на 16 позицій.

Високоосвічене населення, значна ємність ринку є хорошою основою для подальшого економічного зростання. Але з іншого боку, не зважаючи на проведені часткові реформи, залишається слабкою макроекономічна стабільність (131), система інституцій (110) та є неефективним ринок товарів (73). Пріоритетним напрямом держави також має стати стабілізація фінансового сектору України (117) та підвищення рівня розвитку бізнесу (86).

Так перехід України на інноваційну модель розвитку стримується дією ряду негативних чинників, серед яких:

– недостатній розвиток конкурентного середовища, що стримує попит на інновації;

– недостатність інституційного забезпечення інноваційної діяльності, що виявляється, зокрема, в незавершеності та безсистемності формування відповідної нормативно-правової бази, що регулюють інноваційну діяльність;

– незавершеність формування та неповнота інфраструктури інноваційного розвитку, що є основою для входження країни в глобальний процес трансферу інноваційних технологій;

– відсутність цілеспрямованої і послідовної державної політики інноваційного розвитку;

– незадовільний рівень захисту інтелектуальної власності, що позбавляє стимулів потенційних суб'єктів інноваційної діяльності;

– брак і недосконалість як державних, так і недержавних фінансових механізмів розвитку всіх ланок інноваційної діяльності;

– повільність реформ в економічній та адміністративній сферах, що зумовлює значний розрив між наявним науково-технічним рівнем кадрового потенціалу і його продуктивністю.

Саме це актуалізує питання інноваційної діяльності, яка є неодмінною умовою побудови ефективної економіки, конкурентоспроможної на світових ринках. Отже, необхідність переходу України на

інноваційну модель розвитку є незаперечною.

Література

1. Аналітична довідка. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/2019/07/03/stan-innov-diyaln-2018f.pdf>
2. The Global Innovation Index 2017. URL [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2017-report>
3. The Global Innovation Index 2018. URL [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2018-Report>
4. The Global Innovation Index 2016. URL [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.globalinnovationindex.org/gii-2016-report>
5. Доповіді «The Global Innovation Index» 2010–2018 рр. URL [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.globalinnovationindex.org>
6. The Global Competitiveness Report 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>